

ALLAH TEÂLA Buyuruyor.

**Rabbımı, içinden, yalvararak ve korkarak,
hafif bir sesle sabah akşam zikret. Gafiller-
den olma.**

Ahzab Sûresi: 205

**Ey iman edenler! Allah'dan korkun ve sâ-
dıklarla berâber olun.**

Tevbe Sûresi: 119

Kendi Kaleminden Müellif¹

Uzak beldelerde yerleşmiş oldukları için fakirin sohbetlerinde bulunamadıklarından dolayı haseben ve neseben mensûb olduğum zevâtı, ya'ni âbâ ve ecdadımı, soyumu, neslimi yazılı olarak anlatmamı isteyen ma'nevî evlâdlarıma arz olunur:

Hicrî 1264, milâdî 1847 senesinde **Musul** vilâyetine bağlı **Erbil** kasabasında doğdum. Babam **Erbil'de** bulunan **Hâlidî** tekkesinde post-nişin **Şeyh Muhammed Saîd en-Nakşbendî el-Halidî'dir**. Babamın babası **Hazret-i Hâlid Efendimiz'in** hulefâsından **Şeyh Hidâyetullah en-Nakşbendî el-Halidî'dir**.

Zâhîrî ilimleri yirmi üç yaşında ya'ni 1287 h./1870 m. tarihinde ikmal ederek **Tarîkat-ı aliyye-i Nakşbendîyye'ye** intisab ettim. İntisâbımın senesinde tâlib-i tarîkat olanları ta'lîme me'zûn ve beş sene sonra da hazretimin makamında kulları irşâda me'mur buyurdum.

(1) Es'ad Efendi'nin buradaki hal tercemesi, eserin ilk baskısında bizzat kendisi tarafından yazılmış ve eserin sonuna konulmuştur. Biz, teberrüken bu baskıda hal tercemesini buraya aldık. (Erkam Yayınları)

Tarîkat-ı aliyye-i Nakşbendiyye'de seyr ü sülû-
kum ne babamın ne de dedemin irşad zamanları-
na rastlamadığından o zamanın kutb-u irşâdı bu-
lunan **Tahal-Harîrî en-Nakşbendî el-Hâlidî** Hazret-
lerinin hizmetine girdim. 1292/1875 senesine, ya-
ni vefâtına kadar beş sene müddetle hizmetlerinde
bulundum. Vefatlarından sonra emirleri gereği
tarikat-ı aliyye-i Nakşbendiyye'ye mensûb olan din
kardeşlerime lâzım gelen naçizâne hizmetlerime
başladım.

Müceddid-i Elf-i sâni İmam Rabbânî ve husû-
siyle **Mevlâna Hâlid** hazarâtının tarikat-ı aliyye-i
Kadiriyye'den de izinli ve icâzetli bulduklarını
ve menba-i risâletten cereyan eden o ma'nevi haya-
tın suyundan içtikleri hatırıma geldikçe tarîkat-ı
aliyye-i Kadiriyye'ye ve Hazret-i Abdülkadir Gey-
lânî'ye karşı arttıkça artan aşk ve mahabbetimin
bir mükâfatı olmalıdır ki; **Tarîk-i Kadîrî'nin**
mürşid-i zamanı, Seyyid Abdülhamid er-Rifkânî
Hazretlerinin icâzetnâmesiyle 1303 h. / 1883 m. se-
nesinde irşâda me'zun ve icâzet almış oldum. O ta-
rihten itibaren Allaha hamdolsun her iki tarîkin
hizmetinde bulunmağa elimden geldiği kadar gay-
ret etmeğe çalıştım.

Mevlâm Hazretleri bütün kusurlarımızı bu iki
silsile-i zehebi teşkîl eyleyen sevgilileri hürmetine
afv u mağfiret buyursun. Yapmış olduğu azıcık
amel ve ibâdetine güvenen kimselerden etmesin,
âmin. Velhamdulillâhi Rabbil'âlemin

Önsöz

Arz ve ifâde olunur ki, yüce tarîkatların cümlesi esas itibariyle **Mefhar-i Mevcûdât** ve **Seyyid-i Kâinat** Efendimizin sözleri ve fiillerinden ibâret bulunduğu halde, bâzı din kardeşlerimizin az veya çok itirazlarına hedef oldukları cümlelerin mâlûmudur. Bu durum onların âyet-i kerîme ve hadis-i şeriflerin geniş, engin manâlarına vâkıf olmadıklarından veyahut da müctehid imamların mezheb ve mesleklerine hakkıyla âşina olmadıklarından dolaydır.

Binaenaleyh başlangıcı saâdet asrı olan yüce tarîkatların âdab ve erkânı, ekâbir arasında riâyet edilen usûl ve ahkâmını, beyân etmek ve küçücük bir hizmette bulunmakla birlikte, itiraz olunacak yerlerini de elden geldiği kadar aydınlatmak niyyetiyle bu konuda meraklı olanlar için özlü ve kısa olarak bir eser yazmak istedim.

İnsaflı bir şekilde düşünerek, zikrolunan âyet-i kerîme ve hadis-i şeriflere dikkat edenlerin, evhamdan, şek ve şüpheden, sû-i zandan ve inkâra düşmekten korunmalarını Hâdi-i Hakîkî hazretlerinden istihâm eylerim. Ve min'allâhi teâlâ et-tevfîk.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

Tarîkatın Mânâsı ve Lüzûmu

Tarîkat lügatte “tarîk” yani “yol” demektir. Sûfiyye ıstılâhında ise; Cenâb-ı Hakk’a yaklaşma maksadıyla sülûk olunacak ibadet yoludur. Nitekim Allah’a giden yollar mahlûkatın nefesleri adındadır, denilmiştir.

Tarîkatın lüzûmu ve vâcip olması, âyet-i kerîme ve hadîs-i şerîflerle sâbittir. Nitekim Allah Teâlâ Kitâb-ı Kerîminde:

لِكُلِّ جَعَلْنَا مِنْكُمْ شَرِيعَةً وَمِنْهَا جَا

Her biriniz için bir şerîat ve münevver bir yol tâyin ettik. ¹ buyurmuştur.

Buradaki “Minhâc” kelimesi lügatte “münevver bir yol” demektir.

(1) el-Mâide: 48

Fahreddin Râzî Hazretlerinin tefsirinden ve diğ-
er tefsirlerden anlaşılacağı üzere âyet-i kerimenin
ma'nası: "Ey kullarım sizin her birinize iki şey vâ-
cip kıldım. Birincisi şeriat, ikincisi tarikat"
demektir.

Yine Allah Teâlâ Kur'an-ı Keriminde:

قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي

Ya Muhammed! Söyle: Eğer Allah Teâlâ'nın
mahabbetini, sevgisini arzu ederseniz bana tâbi olu-
nuz.²

Yani benim sülûk ettiğim şeriat ve tarikat yol-
larımı ta'kip ediniz. buyurmuştur.

Bu mevzûda bunun gibi bir çok âyet-i kerîmeler
varsa da iddia edilen şeyin isbâtı için iki âdil şâhid
ile yetiniriz.

Rasûlullah -sallallahu aleyhi vesellem- Efendimiz
de:

سَتَفْتَرِقُ أُمَّتِي ثَلَاثًا وَسَبْعِينَ فِرْقَةً كُلُّهُمْ فِي النَّارِ
إِلَّا وَاحِدَةً قَالُوا وَمَنْ هُمْ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ الَّذِينَ
عَلَى مَا أَنَا عَلَيْهِ وَأَصْحَابِي

(2) Al-i İmran : 31

“Ümmetim yetmiş üç fırkaya ayrılacaktır, o fırkaların cümlesi ateştedir, ancak birisi müstesnâ.”

Ashâb-ı Kirâm: “Onlar kimlerdir, Ya Rasûlallah?” diye sorduklarında; “Benim ve ashâbımın yolunda olanlardır.”³ buyurmuşlardır.

Bu hadîs-i şerifte: Peygamber efendimiz ile ashâbının sülûk ettikleri şeriat ve tarikat yolunu, gayretle, sebatla yerine getirmeyenlerin cehennem azabı ile azab olunacaktır açıkça beyan buyurulmuştur.

(3) Keşfu'l-Hâfâ;c. 1, s. 309-310

Turuk-ı Aliyye'nin Kaynağı

Yüce Tarîkatlar esas îtibâriyle birdir. Cümlesi Muhammediyyedir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا اللَّهَ ذِكْرًا كَثِيرًا

Ey iman edenler! Allah'ı çok çok zikredin ¹ âyetinde olduğu gibi, diğer bir çok âyet-i kerimelerde de Cenâb-ı Hak önce bizzat Muhammed sallallahu aleyhi vesellem-Efendimize; ikinci olarak, ümmetine emretmiştir.

Zikir: Cenâb-ı Hakk'ı methü senâ ve azametini ifâde etmek kasdıyle söylenen güzel, hoş, temiz kelimelerin ve kalbde muhafaza edilen Allah sevgisinin neticesi olan fikir ve ince düşünüşden ibarettir.

Hazret-i Muhammed -sallallahu aleyhi vesellem- bu ilâhi emri, Cebrâil -aleyhisselâm- vâsıtasıyla hakîkatını anlayarak aldıktan sonra, lisânî ve kalbî zikir-i şerîfin icrâsına girişti.

(1) el-Ahzâb : 41

Kalbî zikri ilk olarak **Hazret-i Ebû Bekir Sıddık** -radiyallâhu anh- Efendimize öğretti. Ve bütün sahâbe-i kirâma da anlatıp öğretmesi için onu vekil tâyin etti.

Lisânî zikri de **Hazret-i Ali** -radiyallâhu anh- Efendimize öğretti. Ve diğer sahâbe-i güzîne de anlatıp onlara bildirmesi hususunda onu vekil tâyin etti.

Zikir bu şekliyle ikiye ayrılmış olup, birincisi Hazret-i Ebû Bekir Sıddık'a, ikincisi de Hazret-i Ali Efendimize nisbet edilmiştir.

Sünnet-i seniyye'ye tâbi olma hususunda gecikmeye, gevşekliğe hiç bir zaman izin vermeyen sahâbe-i kiram efendilerimiz, işaret edilen Halffelerden aldıkları Hafî ve Cehrî zikirleri bütünüyle icrâ etmişlerdir. Bu halleriyle onlar Cenâb-ı Hakk'ın, Kur'an-ı Azîmüşşan'ında beyan buyurmuş olduğu:

قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ

Yâ Muhammed! Söyle: Eğer Allah'ı seviyorsanız bana tâbi olun ki; Allah Tebâreke ve Teâlâ da sizi sevsin² âyet-i celilesinin şerefine nâil olmuşlardır.

(2) Al-ü İmran : 31

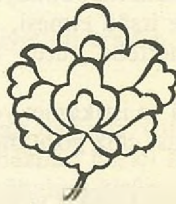
Zikrin Lüzûmu

Soru: Ehl-i tarîkin tekâmülünün sünnet-i seniye'ye tâbî olmakla hâsıl olacağı, ittibâ-ı sünnetin ise lisanî ve kalbî zikre bağlı bulunduğu verilen izahattan anlaşılmıştır. Acaba zamanımızda bir takım ehl-i tarîkin zikirlerin birisiyle iktifâ eylemelerinin hikmeti nedir?

Cevap: Turuk-ı aliyye'de esas itibariyle bir değişiklik yoktur. Lisânî ve kalbî zikirlere olan ihtiyacın da âşikâr olduğu, bilinen bir şeydir. Bu ihtiyaç eskiden olduğu gibi, şimdi de mevcûddur. Bir fark var ise o da sadece tatbik şekillerindedir. Zamanımızda her iki tarik ile birden seyr ü sülûk eylemek sâliklerin çoğu için güçdür. Bunun için "Tarikat-ı Sıddikiyye" ye intisâb edenler önce "Letâif-i aşere"lerinde zikredip tasfiye-i kalb ve tezkiye-i nefis'e muvaffak olurlar. Sonra murâkâbât ile meşgul olmağa başlarlar. Daha sonra Kur'an-ı Kerim kıraeti ve Kelime-i Tevhîd ile memur olup o feyz menbaından nasibini almağa devam ederler.

Hazret-i Ali Efendimizden gelen yolun mensubları ise evvelâ “esmâ-i seb’â” zikrine başlarlar. Tezkiye-i nefis hususunda belli bir dereceye yükselip terakkîleri tahakkuk edinceye kadar bu zikre devam ederler. Sonra kalbî zikir ile memur olup o sâyede kalbin tasfiyesine nâil olurlar.

Tarîkâta sülûk edenlerin bu tertib ile meşgul olmaları, ictihad derecesine varmış olan büyük velilerin fikirlerinin ürünleridir. O dereceye ulaşamayanlara düşen vazîfe tâbî olmaktır.

Mürşid'in Ahlak ve Evsâfı

Mürşid, istikâmet, nasihat, şefkat, merhamet gibi ahlâk-ı hamîdeye sâhib, ahlâk-ı zemîmeden sakınır olmalıdır.

İrşâda salâhiyetli mürşidin evsâfı:

- Şerîat-ı Mutahhara'nın mûcibiyle istikâmet üzere âmil olması,
- İnsanları Şerîata tâbi olmaya ve Allah Teâlâ'yı huzur ile zikre irşâd etmesi,
- Mümkün mertebe bütün insanlara nasîhat etmesi,
- Onlara takvâ ve istikamet yolunu göstermesi, Şer'an yapılması câiz görülmeyen şeylerden de nehyetmesi,
- Bütün mahlûkata şefkat ve merhamet nazarıyla bakması,
- Küçüklerine merhamet, büyüklerine saygı göstermesi,
- Müridlerine gerekli olduğu kadar fıkıh ve tevhid akîdelerini iyi bilmesi

• Mü'minlerin ayıplarından muttali olduklarını setretmesi, örtmesi

• Mürşid ehl-i keşifden ise, kalblerin kemâlâtını ve âdabını, nefsânî hastalıkları ve âfetlerini bilmesi gerekir. Şayed ehl-i keşif değilse mürîde ârız olan hallerden veya görünüşünden bunu bilmelidir.

• Gönül zenginliğine sâhip, ancak Allah rızâsına muhâlif işlerde kızan, güzel ahlâk sâhibi bir zât-ı kâmil olmasıdır.

• Bütün ma'siyetleri terk, farzlara, vâciplere, kolayına geldiği kadar sünnetlere uyma, mümkün olduğu kadar zikrullah'a ve salâvât-ı şerifeye devâm, gibi vasıflardan başka şeyler mürşidlik için şart değildir.

Soru: İrşâda salâhiyetli mürşidin, kerâmet göstermesi şart mıdır?

Cevap: Kerâmet şart değildir. Çünkü sahâbe ve tâbiînin çoğundan (bazıları hariç) kerâmet nakledilmemiştir. Hatta sâhabe-i kirâmın en fazîletlisi olmasına rağmen Hazret-i Sıddîyk-ı A'zam'dan hiçbir kerâmet nakledilmemiştir. Allah cümlesinden râzı olsun.

İnâbe ve İntisâb

İnâbe, Cenâb-ı Hakk'ın şu kavlı-i şerifince vâcibtir. Kur'an-ı Kerim'de:

وَأَنِيبُوا إِلَىٰ رَبِّكُمْ وَأَسْلِمُوا لَهُ

Artık Rabbinize dönün ve ancak O'na teslim olun buyurulmuştur.¹

İnâbe, "rucû" demektir. Yâni küfürden îmâna, ma'siyet ve muhâlefetten Hak Teâlâ'nın emrine itâata ve ona uygun hareket etmeğe, gafletten Allah Azze ve Celle'yi zikre dönmektir. Bu âyete göre inâbe vâcib olur.

Başka bir ifade de inâbe, müracaat ma'nasındadır. Yani Allah Teâlâ'ya inâbenin, sünnet üzere zikrin keyfiyetlerini ve dini işlerini ilim sâhibi meşâyıhdan öğrenmek için mükellefin müracaat etmesidir. Aynı şekilde bu, Peygamberimiz -sallallahu aleyhi vesellem-'in:

(1) Zümer sûresi : 54

طَلَبُ الْعِلْمِ فَرِيضَةٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ وَمُسْلِمَةٍ

İlim öğrenmek her müslüman erkek ve kadına farzdır.¹ hadis-i şerifince Şerîat-ı Mutahhara'nın müslümanları mükellef kıldığı bir emirdir.

Bu mânâyâ göre, avam tâ'biriyle "meşâyıhdan inâbe almak" yahud "meşâyıha intisâb", Şer'-i Şerifin emridir. Zirâ Peygamber -sallallahu aleyhi vesellem- efendimiz:

اِقْتَدُوا بِالَّذِينَ مِنْ بَعْدِي أَبَا بَكْرٍ وَعُمَرَ وَاهْتَدُوا
بِهَدْيِ عَمَّارٍ وَمَسْكُوكَا بَعْدِ ابْنِ أُمِّ عَبْدِ آيِ عَبْدِ
اللَّهِ ابْنِ مَسْعُودٍ

"Benden sonra Ebû Bekir ve Ömer'e uyun. Ammar'ın hidâyeti gibi hidâyet sâhibi olun. Ve Abdullah İbn-i Mes'ûd'un sözlerine ihtiman ile tutunun.² buyurmuşlardır.

Diğer bir hadîs-i şerifte:

الْعُلَمَاءُ وَرَثَةُ الْأَنْبِيَاءِ

Alimler Peygamberlerin vârisleridir.³ buyuruluyor.

(1) Keşfu'l-Hafâ : c.2 s. 43-45

(2) Keşfu'l-Hafâ : c.1 s. 160

(3) Keşfu'l-Hafâ : c.2 s. 64-65

Yine başka bir hadis-i şerifte de:

اتَّبِعُوا الْعُلَمَاءَ فَإِنَّهُمْ سُرُجُ الدُّنْيَا وَمَصَابِيحُ الْآخِرَةِ

Alimlere tâbi olunuz, çünkü onlar dünyanın kandilleri ve âhiretin lâmbalarıdır.⁴ buyurulmuştur.

Buna göre intisâb: Hidayet yolunu tutan zevâta tâbi olmak ve onlara uymak sûretiyle Sırât-ı Müstakîm'e götüren yol demektir.

Zikr-i Hafî'nin Telkini

Kalbî zikirlerin telkîninde, bâtinî nisbetler, ya'ni "Allah Allah" lâfza-i Celâllerinin, nefy ü isbâtın, murâkabenin ve dili hareket ettirmeden huzûrun telkîni yoluyla elde edilir. Hafî zikir hiçbir sahâbeye nisbet edilmeyip, ancak Hazret-i Sıddîk-ı A'zam'a mahsus kılınmıştır. O bunu ya'ni kalbî zikri Peygamberimiz -sallallahu aleyhi vesellemden teveccüh yoluyla bâtinen almıştır.

Rasûl-ü Ekrem-sallallahu aleyhi vesellem- Efendimiz bir hadislerinde:

(4) Keşfu'l-Hafâ : c.1 s. 36

مَا صَبَّ اللَّهُ فِي صَدْرِي شَيْئًا إِلَّا وَصَبْتُهُ
فِي صَدْرِ أَبِي بَكْرٍ

Allah Sübhânehü ve Teâlâ benim sadrıma ne doldurduysa, onu olduğu gibi Ebû Bekr'in sadrına ilka ettim. buyurmuşlardır.

Yine Resûl-ü Ekrem -sallallahü aleyhi vesellem- in Rabbından rivâyet ettiği hadîs-i kudî de:

مَا سَبَقَكُمْ أَبُو بَكْرٍ بِكَثْرَةِ صَوْمٍ وَلَا صَلَاةٍ
بَلْ بِشَيْءٍ وَقُرَّ فِي قَلْبِهِ

Ebû Bekir sizi ne fazla oruç tutmakla, ne de fazla namaz kılmakla geçmiştir. Ancak bir şeyle size üstün olmuştur ki; o da kalbî vekarıdır. Cenâb-ı Hakk'a gösterdiği kalbî saygıdır.²

Yukarıdaki birinci hadîs-i şerif mürîdin kalbine teveccüh, ilkâ-i zikir, mahabbet ve cezbe hususunda; ikinci hadîs-i şerif de kalbî zikir, huzûr ve murâkabe de Sâdât-ı Nakşibendiyye'nin delilidir.

(1) Keşfü'l-Hafâ c.2 s,190

Zikr-i Hafî mi? Zikr-i Cehrî mi?

Allah Tebâreke ve Teâlâ buyuruyor:

وَاذْكُرْ رَبَّكَ فِي نَفْسِكَ تَضَرُّعًا وَخِيفَةً وَدُونَ الْجَهْرِ
مِنَ الْقَوْلِ بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ وَلَا تَكُن مِّنَ الْغَافِلِينَ

Rabbını, içinden, yalvararak ve korkarak, hafif bir sesle sabah akşam zikret. Gâfillerden olma¹

Bu emir Nebî -sallallahu aleyhi vesellem-'e mahsustur. O'ndan gayrısı ise Cehrî zikirle emrolunmuştur. Çünkü cehrî zikir havâtırı defetmekte daha tesirli ve daha kuvvetlidir, denildi. Halbûki Peygamber -sallallahu aleyhi vesellem- Efendimiz:

Zikrin en hayırlısı hafî olanıdır. ² buyurmuşlardır.

Yine bu mevzûda **İbn Ömer** -radiyallahu anhdan rivâyetle Peygamber -sallallahu aleyhi vesellem- Efendimiz şöyle buyurmuşlardır:

(1) el-A'raf : 205

(2) Keşfü'l-Hafâ : c. 1 s. 392

السِّرُّ أَفْضَلُ مِنَ الْعَلَانِيَةِ وَالْعَلَانِيَةُ أَفْضَلُ لِمَنْ أَرَادَ

الْإِقْتِدَاءَ بِهِ

Gizli zikir, açıkta yapılan zikirden daha fazîletlidir. Cehrî zikir ise yeni başlayanlar için daha tesirlidir.

İmam Nevevî -rahmetullahi aleyh- demişlerdir ki:
“Ehl-i zikir, cemaat halinde zikir yapmak istediklerinde evlâ olan cehrî zikir yapmalarıdır. Zâkir havastan ise, tek başına zikir yapmak istediğinde gizli zikri tercih etmesi daha uygundur. Eğer avamdan ise uygun olan cehrî zikir yapmasıdır.”

İmam Süyûtî bu mevzûda şöyle demiştir:

“Cehrî zikir diğerlerinden efdaldır. Çünkü cehrî zikirde amel daha fazladır. Dinleyenlerin ruhlarına işlemesiyle kalblerini uyarır.”

İmam Ahmed er-Rifâi -kuddise sirruh- da:

“Toplu halde zikredilirken cehren, münferiden olarak ise hafiyyen zikredilmesini emretmiştir.”

Allah Teâlâ Kur'an-ı Keriminde

أَدْعُوا رَبِّكُمْ تَضَرُّعًا وَخِيفَةً إِنَّهُ لَا يَحِبُّ الْمُعْتَدِينَ

Rabbimize yalvararak ve gizli olarak duâ ediniz. Çünkü o haddi tecâvüz edenleri sevmez.¹ buyurmuştur.

Bu âyet-i celîlenin tefsîrinde müfessirler demişlerdir ki: Burada cehrî duâda aşırı gitmekten nehyedilmiştir, cehrî zikirden değil. Bu fikri **İmam Süyûtî** “Risâletü'l-Fikri” kitabında, **İbn-i Abidin** “Dürrül-Muhtar” haşiyesinde zikretmişlerdir.

(1) el-A'râf : 55

Halka-i Zikrin Fazîleti

İmam Ali - radiyallahu anh- a zikir meclislerinden sual edilince; o meclisleri övdü, oralara teşvîk etti ve şöyle dedi:

İnsanların Allah'ı zikir ve Allah'ın üzerlerindeki ni'metlerini ta'dâd edip hatırlamak için toplanmalarından daha faziletli hangi şey olabilir? Rasûlullah -sallallahu aleyhi vesellem- Efendimizin ashâbı halka halka olarak toplanırlardı da Allah'ı zikrederlerdi.

Bir defasında Nebî -sallallahu aleyhi vesellem- Efendimiz onların bu hallerini ve seyr ü sülûklerini gördü de o kadar hoşuna gitti ki, onları Allah'ın "refîk-ı a'lâ"da hâs melekleri arasında zikrettiğini, onların ehl-i kerem olduklarını, günahlarının affedilmiş olduğunu nefisleriyle cihadlarının neticesinde ganîmetlerinin cennet ve Cemâlûllah olduğunu buyurduğuna Allah'ı şâhid gösterdi.

Hak Teâlâ meleklerle karşı onlarla övünür ve nezdinde bulunanlara onları zikreder. Onların halkaları Resûlullah -sallallahu aleyhi vesellem- tarafından "Riyâzu'l-cenneh" cennet bahçeleri diye isimlendirilmiştir. Onları zikir meclislerinde iken me-

lekler kanadlarıyla örter, rahmet-i ilâhiyye kuşatır, kalblerine huzur dolar ve onların günahlarına karşılık sevap yazılır.

Önlar öyle bir cemaattir ki, onlarla berâber oturan kat'iyen şakî olmaz. Kıyamet gününde onların yüzlerinin aydınlığı bakanların gözlerini kamaştırır. Enbiyâ ve şüheda, onların Hak Teâlâ Hazretlerine olan yakınlıklarına ve Allah katındaki makam ve mertebelerine gıpta ederler.

Hatm-i Hâcegân'ın Halka ile Yapılması

Toplu halde halka-i zikir ve hatme yapmak meşrûdur ve sünnettir.

Cenâb-ı Hak Kur'an-ı Kerîmin'de

وَاصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدْوَةِ
وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ

Sabah akşam Rablerinin rızâsını dileyerek O'na yalvaranlarla berâber sen de sabret.¹ buyurmuştur.

Ebû Dâvud, Beyhaki ve diğer muhaddisîn, Ebû

(1) el-Kehf: 28

Saîdi'l-Hudrî -radiyallahu anh-'dan şöyle rivayet ederler:

“Muhacirînin fakirlerinden bir cemaat arasında oturuyordum. Birisi de bize Kur'an-ı Kerim okuyordu. Bu sırada Resûlullah -sallallahu aleyhi vesellem- gelmiş de biz farkında olmamışız. O'nu görünce Kur'an okuyan sükût etti. Nebî -sallallahu aleyhi vesellem- selâm verdi ve dedi ki:

— Ne yapıyordunuz? Dedik ki:

— Kur'an-ı Kerîm dinliyorduk. Bunun üzerine şöyle buyurdular:

— Allah'a hamd olsun ki, ümmetimden kendileriyle berâber sabretmekle emrolunduğum fukara zümresini kendine yakın kullarından kıldı. Ve bana onlarla beraber yetinmemi, yukarda zikredilen âyet-i celilesiyle emretti.

Râvi diyor ki: Nebî -sallallahu aleyhi vesellem- sanki bizim içimizden birisi imiş gibi kendisi de meclisimizde Rabbinin huzûrunda bulunduğu gibi tevâzû ile oturdu. Yaptığımız şeye teşvîk edip, mübârek eliyle de işâret ederek: “**Halka yaparak oturun.**” buyurdular. Onlar da derhal Nebî -sallallahu aleyhi vesellem- Efendimizin huzurunda halka yaparak oturdular.

Câmilerde Topluca Yapılan Cehrî Zikir

Son devir Osmanlı âlimlerinden Kayseri Müftüsü Ahmed Remzi Efendi'nin bir fetvâsı şöyledir.

Soru: Câmi ve mescidlerde, riyâ ve süm'a korkusu olmadığı namaz kılanların, uyuyanların incinmelerine sebep olunmadığı takdirde, müslümanların cemaat hâlinde cehrî zikir yapmaları şer'an câiz ve mendûp olur mu?

Cevap: Câizdir ve en faziletli ibadetlerdendir. İbni Abidin bu konuda şöyle demiştir:

“Mescidler, farz ve nafîle namazları kılmak zikir yapmak ve ilim öğrenmek için bina edilmiştir.”¹

Hamevî Hâşiyesinde **İmam Şa'rânî**'nin şöyle dediği nakledilir:

“Mescid ve benzeri yerlerde cemaaâtla zikrin müstehab olduğunda bütün halef ve selef ulemâsı ittifak etmişlerdir. Ancak zikir yapılırken namaz kılanların Kur'an okuyanların zihinlerinin karıştırılmaması ve mescidde uyuyanların rahatsız edilmemesi lâzımdır.”²

(1) Dürr-i Muhtâr, Kitab'ül-Cenâiz.

(2) İbni Âbidin; Reddü'l-muhtâr ale'd-dürri'l-Muhtâr, s. 618

Râbita

Tarikat-ı aliyye-i Nakşibendiyye'nin Sıddıyk-ı Ekber Hazretlerinden şimdiye kadar yetiştirmiş olduğu yüzbinlerce evliyâullahın varlığı, bu tarikatın hak ve hakikat olduğuna açık bir delil ve bürhan iken, râbita hakkında duyduğum bazı şüphelerin def'u izâlesine vesile olmak üzere hatırıma gelen aklî ve nakli delillerin bir kısmını beyan edirim.

Allah Teâlâ Kur'an-ı Hakim'inde:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ

Ey iman edenler! Allah'dan korkun ve sâdıklarla berâber olun.¹ buyurmuşlardır.

“Sadıklar”dan murad “Mürşitler” olduğu “Bahru'l-Hakâyık” tefsirinde beyan edilmiştir.

Allah Zül-Celâl Hazretleri bütün ehl-i imânı bu âyet-i kerime ile memur ve mükellef buyurmuş, Şeriat-ı Mutahhara ve tarikat-ı münevvere'nin şe-

(1) Tevbe sûresi: 119

hâdetiyle sâdık bir kul ve Peygamberlere vâris olmağa lââyık olan bir zât-ı muhteremin maiyyetinde bulunmalarını emretmiş, vâcib kılmıştır.

Bedenî hastalıkların tedavisi için, işinin ehli, sahasında mahâret sahibi bir hekime müracaatı emir buyurmuş olan Nebiyy-i Zîşân Efendimiz Hazretleri, ma'nevî hastalıklardan da kurtulmak için bir ma'nevî doktora, bir âlim-i rabbânîye, ya'ni kendisini olanca gücüyle Allah'a vermiş bir veli kulu-na müracaatı dîni bir vecibe saymıştır.

Şunu da ifade edelim ki; Hak Celle ve Alâ Hazretleri, kulun güç yetiremeyeceği şeyi teklif etmeyeceğini bildirmiş olduğu halde, bütün müminlere sâdıklara berâber olmayı emretmiştir. Bu emriyle her zaman, her devirde sâdık ve sâlih kullarının bulunacağını ve diğer kullarına da tanıtacağını bize bildirmiş olmaktadır.

Resûlûllah -sallallahu aleyhi vesellem- Efendimiz'de:

فِي كُلِّ قَرْنٍ مِنْ أُمَّتِي سَابِقُونَ

“Her asırda ümmetim içinde sâbikûn vardır. Bunlara “Büdelâ” ve “Sıddıykun” adı verilir.

Cenâb-ı Hakk'ın inâyeti ve merhâmeti onlara o kadar boldur ki sizler de o sâyede yer, içersiniz. Ehl-i arza gelmesi muhtemel olan belâ ve müsîbetler onların hürmetine def edilip, üzerlerinden kaldırılır.¹ buyurmuşlardır.

(1) Kenzü'l-İrfan: s.54

Maddî ihtiyaçlarını gidermek için zenginlerden isteyen fakirlere, şirk etti denilmemesi; İskender-i Zü'l-Karneyn Hazretlerinin **“Bana اَعِينُونِي بِقُوَّةٍ kuvvetle yardım ediniz.**¹ âyet-i kerimesiyle isbat edilmiş bulunan, Allah'dan başkasından yardım istemesi akla uygun görülüyor, Hâlık-ı Azîm'e secde niyetiyle Beyt-i Şerif'in duvarlarına karşı yere kapanmaya îtiraz olunmuyor, esbâba tevessül kabul olunuyor da bunlardan daha ziyâde mühim olan rûhî gıda ve ilâhî feyizleri istemek için evliyânın vasıta kabul edilmesi neden câiz görülmesin?

Allah Tebâreke ve Teâlâ Kur'an-ı Hakîm'inde:

وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَى

İyilikte ve kötülüklerden sakınmakta birbirinizle yardımlaşın¹ buyurmaktadır. Peygamber sallallahu aleyhi vesellem- Efendimiz de hadîs-i şeriflerin de:

اِسْتَعِينُوا فِي كُلِّ صَنَعَةٍ بِصَالِحِ اَهْلِهَا

Her bir san'atı öğrenmek için ehlinde ve erbâbından yardım isteyiniz³ buyurmuşlardır.

İmam Şa'rânî Hazretleri **“Nefahatü'l-Kuds”** kitabında zikir âdâbını ta'rif ederken **“Râbita”**yı,

(1) Kehf süresi: 95

(2) el-Mâide :2

(3) Keşfü'l-Hafâ: c.1: s.122

ya'ni şeyhin şahsını tahayyül etmenin lüzûmunu adâb-ı zikirden saymışlardır.

Allâme Seyyid Şerif Cürcânî -kuddise sirruh- Hazretleri "**Şerh-i Mevâkîf**" eserinin sonunda evliyâ'nın sûreten zuhurunun mümkün olabileceğini ve müridin bu sûretle feyiz alabileceğini hülâseten zikretmişlerdir.

Şeyh Tâcü'd-din Osmânî -kuddise sirruh- Hazretleri de "**Tâciye**" adlı kitabında Cenâb-ı Hakk'a vâsıl olmanın yollarını anlatırken, bir kâmil şeyhe rabt-ı kalb etmeyi üçüncüsü olarak göstermişlerdir.

Abdü'l- Ganiy Nablûsî Hazretleri "**Tâciye**" kitabına yapmış olduğu şerhlerinde bu mevzûyu aynen te'yid buyurmuşlardır.

Gavs-ı A'zam ve **İmam-ı Efham Abdülkadir Geylânî** -kuddise sirruh- Hazretlerinden naklen; tarikat-ı aliyyeye sülûk edenlerin evliyâ-yı kirâm ile râbîta-i kalbiyyede bulunmalarının lâzım geleceğini **İmam Sühreverdî** "**Avârif**" adlı kitabında beyan etmiş ve bu râbîta sayesinde evliyâullah hazratının füyûzâtından istifâde etmelerinin mümkün olacağını ifade etmişlerdir.

İmam Gazali ve **İmam Suyûtî** Hazretleri ile Maliki imamlarından **Şeyh Halil**, **Ebu'l-Abbas el-Mürsî**, **İbn Atâ**, **Necmeddin Kübrâ** ve diğerleri evliyâullah'ın, müridleri nazarında türlü türlü sûretlerde görülmelerinin muhal olmadığını söylemişlerdir.

Râbîta esas itibariyle Peygamber -sallallahu aleyhi vesellem- Efendimiz'e olmakla birlikte, O'na tâbî

olan evliyaullah'a ve kâmil bir şeyhe yapılmasının câiz olduğunda da şüphe yoktur. Zira onlar, Fahr-i Kâinât efendimizin vârisleridir ki, bizler kendilerine mahabbet besleyip ihtirâm etmekle emrolunduk. Nebiyy-i Ekrem -sallallahu aleyhi vesellem- getirdiğimiz salât ü selâmda ehl-i beyt'in zikredilmesi nasıl câiz oluyorsa; Rasûl-ü Ekrem -sallallahu aleyhi vesellem-'e tebean evliyaullah'a "râbîta" da öylece câizdir,

Râbîta; ehl-i şeriat, ehl-i tarikat ve erbâb-ı kulüb katında matlûba ulaştırıcı bir vâsıtaadır. Allah ve Rasûlüne imân eden, ehl-i sünnet ve'l-cemâat itikadına sâhib olan bir kimse bunu inkâr edemez. Bunu ancak bunun keyfiyetini bilmeyen ve hakikatına mutalâf olamayan, tarîk-ı Hak'dan çıkararak, inkâr çukuruna düşenler inkâr eder.

Nitekim mutezileden olan Zemahşerî "**Eğer Rabbinin bürhanını görmeseydi**"¹ âyetindeki "**bürhan**" kelimesinin tefsirinde şunları söylemiştir:

Yâkub aleyhisselâm-ın ruhaniyyetinin o anda parmaklarını ısırır halde Yusuf'a görünerek "**O kadından ve O işten sakın!**" demesi sarîh bir hakikattir.

Muhakkık, Allâme, Seyyid Şerif Cürcânî "**Şerhu'l-Mevâkîf**" kitabının son taraflarında ve "**Şerhu'l-Metâli**" eserine yapmış olduğu hâşiyesinin baş taraflarında: "Müridin evliyaullahın sûretini tahayyül ve tasavvur ederek ondan feyz alabileceğini, hatta bunun vefâtlarından sonra da olabileceğini sarâhaten beyan etmiştir."

(1) Yusûf sûresi: 24

Âlim, Allâme **Abdurrahman el-Fâzıl, el-Hâmi** kuddise sirruh-Hazretleri **“Rubâiyyât”** ve **“Nefehât”** şerhlerinde ve **“Teveccüh-i Hâcegân”** risâlesinde bu mes’eleyi aynı şekilde açık açık izâh etmişlerdir.

“Er-Risâle fi’t-tarikat’ın-Nakşbendiyye” şârihi âlim, allâme **Muhammed bin Said el-Hâdimî** diyor ki:

“Zikreden kimsenin kalbine, zikir esnâsında bir tefrika, bir vesvese yahut kabz hâli ârız olup gelirse; soğuk veya sıcak su ile gusletsin. Yahut abdest alıp halvette hacet namazı kılsın. Duâdan sonra tekrar zikir için bir abdest daha alsın. Eğer vesvese geçmez devam ederse, Peygamber - sallallahu aleyhi vesellem - Efendimiz’in sûretini, yâni rûhâniyyetini tahayyül etsin. Çünkü O’nun rûhâniyyeti de cismâniyyeti gibi avn ü inâyet menbaı, hidâyet ve irşâd matlaıdır. Yâni hidâyet güneşinin doğduğu yerdir. Yahud da şeyhinin, feyz almada ve yardımında Rasûlullah -sallallahu aleyhi vesellem- in halifesi, halkın terbiyesi ve onları Hakk’a irşâdında; Aleyhissalât ü vesselâm Efendimiz’in nâibi olduğuna kesin inanmak şartıyla, ruhâniyyetiyle beraber şeyhinin sûretini tahayyül etsin.”

Aynı mutâlaada bulunanlardan **“el-Eşbah”** şârihi imam allâme **el-Hamevî “Nefahâtül-Kurb”** kitabında beyan eder ki: **“Evliyâullah rûhâniyyetlerinin cismâniyyetlerine gâlip olması sebebiyle birçok sûretlerde görünürler. Onların tasarruf ve kerâmetleri hayatlarında ve mematlarından sonra da devâm eder.”**

İmam Gazâli “âdâb-ı zikr”e mahsus risâlesinde diyor ki: “Terbiye etmek sûretiyle kötü ahlâkını atıp onun yerine güzel ahlâkı yerleştirmesi için sâlikin, mürşid ve mürebbî bir şeyhin terbiyesine girmesi şarttır.

Aslında terbiye: Toprağın diken ve yabâni otlarını söküp nebâtının güzelce büyümesini ve olgunlaşmasını sağlamak için çalışan çiftçinin işine benzer.

Hak Teâlâ ve Tekaddes Hazretleri kullarını kendi yoluna irşâd edecek Resûller göndermiştir. Nebî -sallallahu aleyhi vesellem irtihal edince, mahlûkatı Hak Teâlâ’ya irşâd ve îsâl etmek için hulefâsı onun makâmına halef olmuşlardır. Onun için sâlikin, kendisini terbiye ve Hak Teâlâ’nın yoluna irşad edecek bir şeyhe mutlak ihtiyacı vardır.”

“**Risâletü’-t-Tâciye**” eserinin müellifi **İmam Arifbillâh Tâcüddin el-Hanefi** Allah’a vâsıl olma yollarını sayarken diyor ki: “...Üçüncü yol; Müşâhede makamına vâsıl olmuş ve Sıfât-ı Zâtiyye’nin hakikatine ermiş bir şeyh-i kâmile râbitadır. Onları görmek **“Onlar o kimselerdir ki, görüldükleri zaman Allah hatıra gelir.**¹ hadisinin gereğidir. Onların sohbeti **“Onlar Allah Teâlâ ile mücâleset edenlerdir.**² hadis-i şerifinin muktezâsıdır. Mürşid-i kâmilin sohbeti bu neticeyi verir. Mürid, şeyhinin sûretini hayâlinde muhafaza eder, nefsin te’sirinden kurtulup ayniyet ve fenâ hasıl oluncaya kadar kalbine teveccüh eder.”

(1) Keşfü’l-Hafâ: c.1, s.395 Kenzül-irfan: s.54

(2) Keşfü’l-Hafâ: c.2, s.333

İbni Kemâl -rahımehullah- diyor ki: “Ruh dünyada iken kınındaki kılınc gibidir. İnsan vefat ettikten sonra ise, cismâni alâkalardan sıyrılmış olması sebebiyle o kınından çekilmiş kılınc gibi olur.”

İmam Fahreddin Râzî, mevtâ ve kabir ziyaretlerinden alınacak ibretlere dair yazmış olduğu “**el-Metâlibu'l-Aliye**” kitabında şöyle demektedir.

“Bedenlerden ayrılan ruhlar bazı cihetlerden henüz bedeninden ayrılmamış olan ruhlardan daha fazla kuvvet sâhibidir.” Tafsîlât isteyen adı geçen esere müracaat etsin.

Buraya kadar tafsîlâtıyla aktardığımız mâ'lumatı Kâmus sahibi allâme **el-Firûzâbâdi** de “**el-Besâir**” mukaddimesinde zikreder.

Muhakkık, İmam Necmeddin Kübrâ Hazretleri buyuruyor ki:

“Şeyhe kalb ile râbîta etmek feyiz almada en büyük esastır. Hattâ kalb aynası şeyhe râbîta etmeden katiyyen sâfiyetine kavuşamaz.”

“**Et-tarîkat**” kitabının şârihi kudvetü'l-muhakkıkîn ve zübdetü'l-müteahhirîn **Şeyh Abdülganiyyi Nablûsî** “**Tâciye**” kitabına yapmış olduğu şerhlerinde yukarda naklettiğimiz görüşü aynıyla takrir ve te'yid etmiştir.

Allâme, Abdülhakîm Siyalkûtî İmam-ı Rabbânî'ye **Allâme, İbn-i Âbidin** Mevlâna Hâlid-i Bağdadî Hazretlerine intisab edince vuslata ermenin bir yolunun da râbîta olduğunu kabul etmişlerdir.

Âlim ve âmil, ârif-i billâh **İbrahim Hakkı Erzûrûmî** Hazretleri de “**Ma'rifetnâme**” kitâbında aynı şeyi söylemiştir.

İmam, âlim, allâme, **İmam Rabbânî**, **Şeyh Ahmed**, **Fârûk-î Serhendî** -kuddise sirruh- ve İmam Ma'sûm, Urvetü'l -Vüskâ el-Hanefî yazmış oldukları "Mektûbât" adlı kitaplarında **Eşref-zâde Abdullah Rûmî** "**Müzekkin-Nüfûs**"unda aynı görüşü beyan etmişlerdir.

Muhammed Murad el-Kâbilî el-Hanefî "Risâletü'n Nakşbendiyye"sinde der ki: "Bu tarîkat-ı aliyye-i Sıddıkiyye'nin iki büyük esası vardır ki, cânib-i Hak'dan bunlar kime verilmişse ona hayr-ı küllî verilmiştir.

Birincisi: Peygamber -sallallahu aleyhi vesellem- in sünneti seniyyelerine kemâl-i iltizam, azîmetle amel, bid'at ve ruhsatlardan tamamen ictinab ederek Nebiyy-i Ekrem Efendimize kemâl-i ittibâ .

İkincisi: Şeyh-i kâmile mahabbetdir, ki bu zorla elde edilemez. Ancak Allah Teâlâ Hazretlerinin âtây-ı Sübhânîsidir ki kullarından dilediğine verir.

Bu iki esasa riâyet etmekle beraber, şartlarına muvâfık olarak yapılan sohbet, feyizin aksetmesi ve ilâhî tecellilere mazhar olmak için kâffdir. Daha sonra huzurunda olmasa da râbitaya devam etmektir.

Hak Teâlâ Hazretlerinin "**Sâdıklarla beraber olun!**"¹ âyet-i celilesinin tefsîrinde, Necmüddin Kübrâ, Bahru'l- Hakâyık'ında diyor ki; Burada "**sâdıklar**"dan murad "**mürşidler**"dir. Onlar, insanları terbiye ederek, velâyetlerinin kuvvetiyle sıddıkların derecelerine ulaştırmak için cânib-i Hak'dan görevlendirilmişlerdir.

(1) Tevbe sûresi : 119

Kitâbu'r-Rimâh'ın 13. faslında şöyle denilmektedir: "...Şurası muhakkaktır ki, sâlik bütün ilimleri kendisinde toplasa insanlar ve cinlerin amelleri kadar ibadet etse bir Allah dostunun elinde yetişmediği müddetçe hazretullâh'a ve hazret-i sıfatına asla ulaşamaz."

Rüzbehan Baklî, "Arâis'ül Beyan" da: **Muhakkak Allah Teâlâ ezeli bir sünnet koymuştur ki, onu yerine getirmeden hiçbir kimse Hazretine yol bulamaz. Bu da bir mürşid-i kâmile rabt-ı kalb etmektir.**

Bu yolu, Allah'ın kendisine, ârif-i billâh bir üstad nasip ettiği ve üstâdın "Din'i anlayış tarzının", onun terbiye usûlünün, ubûdiyyetinin, rûhî ve kalbî mîraclarının neşesini duyabilen sâlikler bulabilir. Yoksa Hazretullah'ın ve Hazret-i sıfâtının ¹ huzûru kat'iyen duyulamaz.

O ârif-i billâh olan mürşid-i kâmil, onunla Hak Teâlâ arasında vâsita olur. Ve şurası muhakkaktır ki fazilet Allah Teâlâ'nın kudret dâiresindedir, dilediğine verir. Dilediğine vermez.

Bil ki Hak Sübhânehü ve Teâlâ ezeli ilminde, irâdesinin, arzusunun tahakkukunda feyz ve rahmetinin en yüksek hassası ile mahlûkatına ulaşması için Nebîleri ve Sıddıykleri seçip onları vâsita vesîle kılmıştır. Kim asrının yüce hasletlere sâhip en hayırlılarını Cenâb-ı Hakk'ın salih kullarını bulur, onların sohbetine koşar, onlara tâbi olursa füyûzât-ı

(1) Hazretullah'ın ve Hazret-i sıfâtının huzurunu duymak demek, kendini her an Allah'ın zâtı ve sıfatlarıyla berâber huzurunda bilmektir. Yani her an ALLAH'la beraber olmak şuûruna ermektir.

ilâhiyyeye nâil olarak felâha erer. Kim de yukarda naklettiğimiz selef-i sâlihinin kelamlarına kulak vermeyerek yüz çevirirse Allah onun kalbine mah-rûmiyyet mührünü vurur. Nitekim zamanlarında Peygamberlerinin şeriatlarından istiğna ederek yüz çeviren, daha evvel ki kavimlerin kalblerine de kü-für mührü vurulmuştur. ¹

Aynı kitabın 35. faslında da şöyle denilmektedir: "...Adâb-ı zikrin dördüncüsü: Zikre başladığı vakit kalbiyle istimdâd ederek şeyhinin hizmetini dilemek ve kendini şeyhinin huzurunda kabul etmek ve Allah Teâlâ'ya olan seyirlerinde onu refîk olarak mülâhaza etmektir. Bu âdabın en mühimmidir. İhtiyacı ânında diliyle yüksek sesle şeyhine nidâ etmesi de câizdir.

El-Hırâmâbâdî demiştir ki: "Zikrin başlangıcında şeyhinin sûreti kalbinde hazır olur ve ondan istimdâd eder. Kalbi de şeyhine bağlı olarak Nebî -sallallahu aleyhi vesellem-'in daîmî olarak Hazretullah'a müteveccih olan kalbine varıncaya kadar müteselsilen birbirine bağlanmıştır. Zâkir şeyhini tasavvur edip onun velâyetinden istimdâd ederse; İlâhî nusrat, hakikat-ı ilâhiyyeden Peygamber -sallallahu aleyhi vesellem- Efendimizin mübarek kalblerine sonra O'nun kalbinden sırayla meşâyıhın kalblerine akar, şeyhinde nihayet bulmakla zâkirin kalbine de şeyhinin kalbinden akseder. Böylece mürd şeyhi vasıtasıyla, hakikatde Nebî -sallallahu aleyhi vesellem-'den istimdâd etmiş olur. Zaten şeyhi, Nebî -sallallahu aleyhi vesellem-'in nâibidir.

(1) Kitâbu'r-Rimah'dan hülâsa edilerek alınmıştır. s. 96.

Evliyânın Ruhâniyyetlerine Te vessül

Enbiyâ, evliyâ ve ulemâyı vesîle ittihaz etmek nass-ı ilâhî ile sâbittir. Ehl-i hayrı vesîle etmek de câizdir. Onlar hayatta olsun veya ahirete intikal etmiş bulunsun müsâvîdir.

Bunu füyûzât-ı ilâhiyyeden mahrum olan ve kötü akîdeye mübtelâ olanlardan başkası inkâr etmez. Münkirden ve sîretinden Allah'a sığınırız.

Te vessüle delil olarak Kur'ân-ı Kerîm'de:

أَعِينُونِي بِقُوَّةٍ “Bana kuvvetle yardım ediniz”¹

ayet-i kerimesi gösterilir.

Hadislerden de şahıslarla te vessüle delil olarak şu hadisler gösterilmiştir.²

(1) el-Kehf: 95

2-a) Hz. Ömer -radıyallahu anh- Peygamberimiz- salallahu aleyhi vesellem- in amcası Abbas ile te vessül ederek; “Ya Rabbi, kuraklık içinde kalınca Peygamberimiz ile sana te vessül ederdik. Bize yağmur verirdin; şimdi de onun amcası ile te vessül ediyoruz, bizi suya kavuştur dedi ve yağmur yağdı. (Buhârî, el-istiska; 15. Bab; 3. Fedâilü'l-Ashâb, 62. Bab, 11)

Zikir yaparken titremek, hareket etmek menduptur. Büyük muhaddis **Hâfız Ebû Nuaym Ahmet bin Abdullâh el-İsfehânî**, Ali bin Ebî Tâlib -radiyallahu anh-e ulaşan sened ile rivâyet eder ki:

Bir gün Cenâb-ı **Ali** -radiyallahu anh- Ashâb-ı Kiram'ı tavsîf ederken şöyle buyurmuşlardır. “Onlar Allah Teâlâ'yı zikrederlerken, rüzgârın şiddetli olduğu bir günde ağaçların iki tarafa meylettikleri gibi müteharrîk olarak zikrederler ve gözyaşları elbiseleri üzerine sel gibi akardı.”

Sahâbe-i kiram da zikirde hareket ettikleri vakit sağa-sola meylederek zikrederlerdi. Onlar rüzgârlı bir gündeki ağacın haline benzer bir şekilde zikrettiklerinden dolayı, iki tarafa meylin mübah olduğu sabittir.

Semâa gelince: Şâfii imamları ve diğerlerinin fetvâlarıyla övülmüştür. Fakat bu semâ, fasıkların bir araya gelerek alât-ı münkere ile yaptıkları semâ değildir. Çünkü onların maksatları hayra ma'tuf değildir.

2-b) Biri Peygamberimize gelerek Ya Rasulallah gözlerim kapandı, benim için Allah'a duâ buyur, dedi. Peygamberimizde şöyle buyurdu. “Abdest al! iki rekat namaz kıl, sonra da şöyle de! Allahım Peygamberin, Muhammed ile sana yönelerek yalvarıyorum; Ey Muhammed, gözümün açılması için senin şefaati olmanı istiyorum; Allahım onun, hakkımdaki şefaati kabul buyur,” ve ekledi: “Bir ihtiyacın olduğunda hep aynısını yap,” bunun üzerine adamın gözü açıldı. (Tirmîzî, Daa-vât; 49. Bab. 119, Hadis no: 3578; İbn Mâce, el-ikâme, 5. Bab; 189 hadis no: 1385. Müsned, Ahmed b. Hanbel. c. 4, s. 138,

Hanımların Zikre İştirakleri

Allah Teâlâ Kur'ân-ı Kerîminde:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا اللَّهَ ذِكْرًا كَثِيرًا

Ey iman edenler! Allah Teâlâ'yı çok çok zikredin. ¹ buyurmuştur. Bu emrin namaz, zekât ve oruç gibi bütün mü'min erkek ve kadınlara umûmen şâmil olduğunda şüphe yoktur.

Yine Allah Teâlâ:

إِنَّ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ
وَالذَّاكِرِينَ اللَّهَ كَثِيرًا وَالذَّاكِرَاتِ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ
مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا

Doğrusu erkek ve kadın müslümanlar, erkek ve kadın mü'minler, boyun eğen, doğru sözlü, sabırlı, gönülden bağlanan, sadaka veren oruç tutan,

(1) el-Ahzâb: 41

iffetlerini koruyan, Allah'ı çok çok anan erkekler ve kadınlar, işte Allah bunların hepsine mağfîret ve büyük ecir hazırlamıştır. buyurmuştur.

Kadınların da erkekler gibi zikrullah ile memur olması âyet-i celîleden anlaşılmiş olmaktadır. Kapalı olarak geride kendilerine ayrılmış husûsi yerlerde cemâtle namaza iştiraklerinin meşrû olduğu gibi zikir için de seslerini iştirmeyerek iştirâkleri câizdir.

Hazret-i Fahr-i Kâinat Efendimiz: “Ey müslüman kadınları! Tehlil, tesbih ve takdise devam ediniz” buyurmuşlardır. Ulemâ ve meşâyihâ gereken ise evvelâ onlara dinin emirlerini öğretmeleridir. Zira ilim, ehl-i sünnet ve'l-cemâtden olan hiçbir mü'min ve m'ümineden men'edilemez. İlim öğretmekten geri duran kimse ile onu gizleyenlere tehdîd-i ilâhî vardır. Cenâb-ı Hak Kitâb-ı Kerîm'inde:

إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنْزَلْنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَالْهُدَىٰ
مِنْ بَعْدِ مَا بَيَّنَّاهُ لِلنَّاسِ فِي الْكِتَابِ أُولَٰئِكَ يَلْعَنُهُمُ
اللَّهُ وَيَلْعَنُهُمُ اللَّاعِنُونَ

İndirdiğimiz o sarîh âyetlerimizi ve hidâyeti kitabda açık olarak beyân ettikten sonra gizleyenler yok mu? İşte onlara hem Allah lânet eder, hem de lânet ediciler lânet ederler.² buyurmaktadır.

(1) el-Ahzâb: 35

(2) el-Bakara: 159

Peygamber-sallallahu aleyhi vesellem-Efendimiz de bir hadis-i şeriflerinde:

“Ben bir kısım insanlar biliyorum ki onlar en-bîyâ ve şühedâ değillerdir. Fakat peygamberler ve şehidler o yüksek makamlarında olmalarına rağmen kıyâmet gününde onlara gıpta ederler. Onlar Allah’a itâatı emrederler, insanlar da Allah’a itât ettikleri zaman Allah onlara muhabbet eder.” buyurmuşlardır.

Allah Teâlâ Hazretleri:

“Ey Peygamber! Mü’min kadınlar bey’at etmek üzere sana geldikleri zaman... Onların bey’atını kabul et ve onlar için Allah’a istiğfar et.”

Rivâyet edilir ki: Rasûlullah-sallallahu aleyhi vesellem Mekke’nin fethi günü erkeklerin bey’atini tamamladıktan sonra kadınların bey’atine başladı.

Âişe -radiyallahu anha- der ki: Rasûlullah -sallallahu aleyhi vesellem- hiçbir kadının elini kendi eline kat’iyyen dokundurmadı ve tutmadı. Onlar adına ahid aldığı zaman sâdece “hepi nizin bey’atlerini kabul ettim” dedi.

Soru: Bir veya birkaç hâtun mürşid huzuruna gelip bir odada şeyh ile berâber oturarak musâfaha etmeksizin bey’at ve inâbe ve ahd alması şer’an câiz midir?

Cevap: “Eğer birden fazla ve toplu iseler câizdir. Yalnız bir hâtun ise veya çok olup da açık saçık iseler haramdır. Kadınlarla beraber olmak; eğer

çok sayıda iseler arada perde olmak şartıyla câizdir. Eğer kadın yalnız veya çok olur da açık iseler asla câiz olmaz” denmektedir.¹

“Bey’at Allah Teâlâ’nın emri ve Rasûlullah sal-lalahu aleyhi vesellem-in kavli ve fiilî sünnetinde bilcümle erkek ve kadınlara meşrû kılınmıştır. Bundan dolayı sûflerce kadın erkek müminlerin îmanın sebat bulması ve yakîn nurunun artması için tevbe ve inâbe arzu ettiklerinde kâmil bir şeyhe bey-at etmeleri onlar için sünnet olduğu kabul edilmiştir.²

(1) Fervay-ı Halîfî

(2) Ruhu'l-Beyan

Silsile-i Şerîfe

Hâlik-ı arz û semâyâ eyleriz hamd u senâ,
Ahmed-ı Muhtâr'ı kıldı âleme nûr-ı hûdâ.
Hazret-i **Sıddıyk** u **Selmân Kâsım** u **Ca'fer** gibi
Eylemiş neşr-ı hakikat Bâyezîd-ı rehnümâ.
Bü'l-Hasen zât-ı mükerrem, **Bû Ali** kân-ı kerem,
Yûsuf-ı vâlâşiyem sâlâr-ı ceşş-i asfiyâ.
Hâce **Abdülhâlik** oldu **Ârif** u **Mahmûd**'a pîr
Şeyh Ali, **Bâbâ**, **Külâl** etti cihânî rûşenâ.
Vâris-i taht-ı tarîkat **Şâh-ı** âlem **Nakşibend**.
Eyledi Hâce Alâuddîn'i halka pîşûvâ.
Oldu **Yakûb**'e **Ubeydullah-ı Ahrârî** halef,
Hazret-i **Zâhidle** geldi âleme zevk û safâ.
Nûr-ı çeşm-ı ma'rifet **Derviş Mehemed Hâcegî**,
Feyz-i **Bâkî**'yle cihân-ı ma'nevî, buldu bekâ.
Hazret-i **Ahmed** müceddid, urvetü'l-vüskâ olup,
Şeyh Seyfüddin-i Seyyid-nûr'a nûr-ı î'tilâ.
Habîbullah-ı mazhar, **Şâh Abdullah Pîr-i Dihlevî**,
Hazret-i **Hâlid**'le oldu kalb-i sâlik pür-ziyâ.
Seyyid-i âlî-neseb **Taha'l-Hakkârî**'den sonra,
Pîrimiz **Taha'l-Harîri**, oldu kutb-i evliyâ.
Eyleriz arz-ı dehâlet dergeh-i **Sâdât**'a biz
Es'ad ü ihvan-ı dîne mağfîret kıl ey Hüdâ!
ve sallallahu âlâ seyyidinâ Muhammedin nûrin nûr
Sübhanе'l - Meliki'l - Azizi'l - Kadîri'l-Gafûr.

Eserde yazılı bulunan diğer "Hatm"ler teberrûken aşağıda aded olarak verilmiştir.

Hatm-i İmam Rabbânî: İstiğfar (25), Salevât (100), Lâ Havle ve lâ kuvvete illâ billâh (500), Salevât (100).

Hatm-i Hacc-i Bâkî: İstiğfar (25), Salevât (100), Yâ Bâkî ente'l - Bâkî (500), Salevât (100).

Hatm-i Es'adî: İstiğfar (25), Salevât (100), Hasbûnallâ-hû ve ni'mel-vekîl (500), Salevât (100).

Diğer bir Hatm: İstiğfar (25), Salevât (200), Yâ Erhâmer-râhimin irhamnâ (500), Salevât (100).

Fâtihâ-i Şerife Tercümesi

Namazda Huşû

Nebiy-i Ekrem -sallahu aleyhi vesellem- Efendimiz şöyle buyurmuşlardır:

Sizden biriniz namaz kıldığı zaman Rabbiyle konuşmuş sayılır.

Namaz kılan kimsenin Cenâb-ı Hak'ın münacaat ve mükâlemesiyle şeref kazandığı bu hadîs-i şerîfle sâbittir. Şu kadar var ki; gaflet ile edâ edilen, huzur ve huşû'dan hâlî, Allah'ın azamet ve heybetini tefekkürden uzak olarak kılınan namazın fâsid olduğuna **Bişr-i Hafî** Hazretleri hükmetmişlerdir. Nitekim bir hâdis-i şerifte de **Namazında huşû ve huzûru olmayan kimsenin namazı şayan-ı kabûl bir namaz değildir**¹ buyurulmuştur.

Binaenaleyh namaz kılarken, huzurda olduğunun şuuruna ermeyi, Cenâb-ı Hak'la teşerrüf etme sadetini, ve füyûzât-ı ilâhiyyeye nâil olmayı isteyen kimse, namazdaki halinin huşû ve huzurlu, hareketlerinin tâdîl-i erkân dairesinde olabilmesi için

(1) Kenzû'l-İrfân, s.111

müşahhas bir misal düşünüp, sırasına göre hareket etmesi gerektiğinin inancındayım. Meselâ: Arapların örf ve âdetlerinde olduğu gibi, büyüklerinden birinin huzuruna vardıklarında selâm verip onu methu senâ eden, sonra kendisini tanıtip arzu ve isteklerini söyleyen kimsenin haline benzer bir şekil namaza tatbik edilirse namazın erkânının hakkıyla ifâsına yardımcı olacağı açıktır.

İlâve olarak şunu da söylemek isterim ki: Namazlarımız fiil ve sözlerimiz itibariyle meleklerin çeşitli ibadetlerini birarada bulundurduğundan namazımızın en faziletli bir ibadet olduğu inkâr edilemez. Şöyle ki Meleklerin bir kısmı kıyamda bir kısmı tahiyatta buldukları gibi onların kimisi rûkû' kimisi de sücud ile emrolunarak, tekbir, zikir, hamd ve tesbih ile meşgul bulduklarından, namazlarını hakkıyla edâ edenlerin de yukarda anlatılan faziletlerin cümlesinden istifâde edip hisse almaları lâzımdır.

Fâtihâ-i Şerîfe'nin Namaza Tatbîki

Allah Teâlâ'nın huzuruna duracak olan bir kul her şeyden evvel Cenâb-ı Hakk'ın azâmet-i kibriyasını îlân eden ve **اللَّهُ أَكْبَرُ** cümle-i cemîlesini ve fâtiha-i şerîfeyi huzura giriş kabul edecektir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ cümlesiyle feyizlendikten sonra, bütün hamdler Allah'a mahsustur ma'nasına gelen **الْحَمْدُ لِلَّهِ** kelime-i tayyibesini zikredecektir. Senâya gelince arz ve takdim olunur ki O, **رَبِّ الْعَالَمِينَ** dir.

Onsekiz bin âlemin hakiki bir mürebhisidir. Bütün âlemleri yoktan var eden ve yarattıklarını çeşitli nimetlerle rızıklandırandır.

الرَّحْمَنِ İsm-i celilinin icâbı olarak dünyada, hiç bir ayırım yapmadan herkesi dünyevi nimetlere nâil kılandır.

الرَّحِيمِ ism-i şerîfinin icâbı olarak da ahirette sadece müminlere merhamet edip onları cennet ve cemelullah ile mükâfatlandırır. O.

Ahirette olsun, hesap gününde olsun mülkünde tasarrufâtına ortak olacak hiç bir kimse bulunmadığından **مَالِكِ يَوْمَ الدِّينِ** din gününün sâhibi yalnız kendisidir.

Hamd ü senâ bu suretle ifâ edildikten sonra, evvel âhir kulluğumuzun, her türlü dileklerimizin sâdece zât-ı akdeslerine mahsus ve münhasır olacağını ifade eden **إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ** Allahım! **Ancak sana kulluk eder ve yalnız senden yardım dileriz.** cümlesiyle husûsiyyet kazanmış olur.

Kulun yardım istemeyi haketmesi kulluk vazifesini yerine getirmesinden sonra olacağına açık bir delil olan bu ayet-i kerime gözden uzak tutulmamalıdır.

Samîmiyetle, etraflıca ve derin bir şekilde düşünülünce bu dünyaya değer verilmeyeceği, iltifat edilmeyeceğini anlayarak doğrudan doğruya cennete götürecek ve onun, yüksek derecelerine ulaştıracak bir yol göstericiyi istirham demek olan

إِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ “Ya Rabbi bizi doğru yola eriştir.” niyazıyla yine huzûr-ı ilâhîye yönelir.

Ehl-i imanın avâmından havassına, havassından havassu'l -havassına kadar bütün insanların meslek ve mertebeleri, herbirlerinin istek ve arzuları birbirinden farklı olduğundan istirhamlarının da umumî bir noktaya münhasır bulunmadığı aşikârdır. Meselâ: Avâm, sırât-îmüstakîm'den zâhir şeriatı, havas olanlar, şeriat ve hakikatı, Peygambere vâris olma makamına ulaşanlar ise, irşâd ve da'veti anlarlar. Yâni herkes kendi anlayışına göre Cenâb-ı Hak'dan istirhamda bulunur.

Binaenaleyh bu âyet-i kerime enbiyâ, evliyâ ve gösterişten, uzak bir müminin yolu manâsına olan

صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ Nimete erdirdiğin kimse-

lerin yoluna eriştir." âyeti ile bunun gibi Yahûdi ve Hıristiyanların yolundan başka bir yol demek olan

غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ Gazaba uğrama-

yanların, sapmayanların yoluna eriştir" âyet-i celi-lesiyle tavsif edilerek anlatılan yolların ve mertebelerin hepsi yerli yerince îfâ edilmiş olur.

Fatiha-i Şerife'deki nükteleler

Allah Teâlâ Hazretlerinin zâtını hakkıyla bilmek nasıl mümkün değilse; Fatiha-i şerife'nin ihtiva ettiği esrâr ve nükteleleri de hakkıyla bilmemiz mümkün değildir. Ancak Fahr-i Râzî Efendimizin tefsirinde nazar-ı dikkatimi çeken nüktelelerden birini anlatmadan geçemeyeceğim. Şöyle ki:

Fatiha-i şerife, Allah Teâlâ'nın sıfatlarından olan **Ulûhiyyet, Rubûbiyyet, Rahmaniyyet, Rahîmiyyet, Malikîyyet** gibi beş sıfatı şâmil olup, mahlûkatın sıfatlarından da ubûdiyyet, istiânnet, taleb-i hidayet, recây-ı istikamet, istirham-ı nimet gibi beş sıfatı bir arada toplamıştır.

Ubûdiyyet, **Ulûhiyyete**, istianet **Rubûbiyyete**, taleb-i hidâyet, **Rahmaniyyete** recây-ı istikamet, **Rahimiyyete**, istirham-ı nimet **Malikîyyete** tekâbul edince nükte-i hikmet ve şahid-i illiyyet ve maluliyet kemâliyle arz-ı cemal eyler.

Allahım! bize hakkı hak olarak gösterip ona uymakla, batılı bâtil olarak gösterip ondan kaçınmakla bizi rızıklandır. Amin.

Hamd âlemlerin Rabbı Allah'a dır.